

Malmö Högskola
GPS
Freds- och konfliktvetenskap

Freds- och konfliktvetenskap 61-90 hp
Höstterminen 2008
Handledare: Kristian Steiner

VÄLKOMMEN TILL KANARIEÖARNA

Våldsam skillnadspolitik i bemötandet av turister och båtflyktingar

Hanna Lindskog
Antal ord: 10 116

Abstract

This is a qualitative case study about tourists and boat migrants in movement to and in place on the Canary Islands, Spain. The aim is to study how these two groups of guests are treated differently, either as guests or strangers, based on how they move, illegally or legally, where they come from and where they have rights to go. To analyze the case I use theories of how differences in ethnicity, culture and religion etc. are created and recreated in society in interactions among humans and in the politics - the politics of difference. The politics of difference creates and recreates categories of mobility such as tourists and boat migrants. Scholars as Michael Azar, Nikolas Rose and Tim Cresswell mean that the politics of difference, which involve control, division, exclusion and unequal distribution of resources, are violent processes. The recreation and the maintenance of the different categories, tourist and boat migrant, show violent actions both in the movements of the groups and the treatment on place. Therefore the problem researched shows how these violent actions of the politics of difference manifest themselves in creating and recreating the categories of tourist and boat migrant. In analyzing the violence I use the theory of Johan Galtung. He defines violence as assaults against basic human needs divided in structural and direct violence. In the case of tourists and boat migrants the politics of difference affect several aspects of needs such as survival, freedom, identity and meaning and wellbeing. In the perspective of the tourist the structural violence is natural because of its contribution to the stability of society while the violence becomes direct to the needs of the boat migrant. This shows how the politics of difference neglect the human rights in practice.

Innehåll

1	<i>Inledning</i>	4
1.1	<i>Problemformulering och frågeställningar</i>	5
1.2	<i>Metod och källor</i>	6
2	<i>Teori: Skapandet av skillnad som våld</i>	8
2.1	Primordialism	9
2.2	Konstruktivism	9
2.3	Våldsbegreppet	10
2.4	Skapandet av skillnad	11
2.4.1	Skapandet av skillnad på plats.....	12
2.4.2	Skillnadspolitik i förflyttningar	14
3	<i>Schengen, turist och båtflyktning</i>	16
3.1	Schengenavtalet och Frontex	16
3.2	Båtflyktning	17
3.3	Turist	18
4	<i>Innanför och utanför på Kanarieöarna</i>	20
4.1	Skapandet av två förflyttningsmetoder	21
4.2	Skillnadsproduktion på Kanarieöarna	23
5	<i>Skillnadsproduktion som våld</i>	27
5.1	Våld mot mänskliga behov	27
5.2	Våldet tar form i överskridandet av en gräns	29
5.3	Våldet tar form på Kanarieöarna	31
6	<i>Slutsats</i>	33
7	<i>Referenser</i>	36

1 Inledning

Kanarieöarna är en spansk ögrupp som innefattar Lanzarote, Teneriffa, Gran Canaria, Las Palmas, La Gomera, Fuerteventura, El Hierro och sex mindre öar. I Europa förknippas ögruppen ofta med turism och semester då det är ett av de populäraste resemålen för européer. År 2006 reste 9,6 miljoner turister till ögruppen för att sola, bada och njuta av ledighet (Tourism Studies Institute:b 2006:13). En turist definieras som någon som ”vistas på platser utanför sin vanliga omgivning för kortare tid än ett år, för fritid, affärer eller andra syften” (Turismutveckling:turism).

En annan grupp människor i förflyttning som kommer till Kanarieöarna är båtflyktingar som flyr sina hemländer av olika skäl, ekonomiska och politiska. 2006 anlände cirka 31 000 båtflyktingar till ögruppen via Marocko, Senegal eller Mauretanien (BBC News 2007, Björklund 2007). De flesta sägs vara ”ekonomiska flyktingar” eftersom de lämnat sitt land för att söka bättre förutsättningar (Solomin 2005:21). Enligt FN är denna definition missvisande och där ges istället beteckningen ‘ekonomisk invandrare’ eftersom de har gjort ett medvetet val att lämna sitt land samtidigt som de kan välja att återvända dit. Båtflyktingarna får även kategoriseringen ‘illegal flykting’ då förflyttningsmetod och tillvägagångssätt för att komma in i EU inte följer de legala kraven (Solomin 2005:15, UNHCR:Basic Definitions).

Turister och båtflyktingar är två grupper av resenärer som befinner sig på Kanarieöarna av olika skäl och tillsammans med förflyttningsmetoden avgör detta deras kategori. Kategorin som de tilldelas bestämmer också hur mottagandet på Kanarieöarna ser ut. Kategorierna har i sin tur skapats genom produktion av skillnader och i och genom skillnadspolitik. Med produktion av skillnad och skillnadspolitik syftar jag på hur etniska och kulturella skillnader mellan människor används i kontroll, uppdelning, uteslutning och ojämn fördelning i samhället. Skillnaden produceras inte bara socialt utan bibehålls också genom politiska bestämmelser och införanden. På Kanarieöarna när det gäller båtflyktingar och turister sker denna skillnadsproduktion i förflyttningen, i olika kontroller och i bemötandet och vistelsen på plats.

Produktion av skillnad och skillnadspolitik problematiserar dessutom de mänskliga rättigheterna i praktiken. I artikel 13 i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna framgår det att varje människa ”har rätt att fritt förflytta sig och välja bostadsort inom varje stats gränser” samtidigt som alla ”har rätt att lämna varje land, även sitt eget, och att återvända till sitt land” (Regeringskansliet:b). I fallet med Kanarieöarna dit turister och båtflyktingar kommer blir det tydligt att dessa rättigheter inte gäller alla. Att resa som turist eller som båtflykting och att komma till en och samma plats sker på olika villkor.

Turisten utför kontrollerad rörlighet medan båtflyktingens förflyttning sker bortom kontroll samtidigt som politik införs för att kunna ‘hantera’ flyktingarna. Med kontroll av turisten menar jag här registreringen av identitet och fastställandet av medborgarskap som ska ske vid bokning och betalning av resan och vid pass- och tullkontroll på flygplatser. Här produceras delar av den skillnadspolitik som hör samman med kontrollen av förflyttningar. Den ena gruppen, turister, passar in på platsen, medan den andra, båtflyktingar, inte gör det vilket blir tydligt i förflyttningen till och på plats på Kanarieöarna. Grupperna kategoriseras och hålls isär på olika sätt och genom dessa processer produceras skillnader.

Akademiker såsom Nikolas Rose och Mikael Azar menar att den kontroll, ojämn fördelning av resurser och tillgångar, uppdelning, uteslutning och övervakning som skillnadspolitiken innebär kan klassas som våldshandlingar (Rose 1999:253, Azar 2006:151). Även Johan Galtung menar att dessa uppdelningar innebär våld mot mänskliga behov. Syftet är därför att utifrån olika teorier, primärt Johan Galtungs definitioner av våld, analysera vilken sorts våld skillnadspolitiken utgör med fokus på fallet med turister och båtflyktingar på Kanarieöarna. Detta leder fram till mitt problem.

1.1 Problemformulering och frågeställningar

Hur ser det våld ut som genom skillnadsproduktion skapar och bibehåller kategorierna turist och båtflykting i deras förflyttning och på plats på Kanarieöarna?

För att kunna besvara problemet ställs även fyra mindre frågor:

På vilka sätt uppfattar olika teorier skapandet av skillnad?

Hur kan skapandet av skillnad kopplas till våldshandlingar?

På vilka sätt sker skillnadsproduktion på plats och i förflyttningar?

Hur genomförs denna skillnadspolitik på plats och i förflyttningen till Kanarieöarna mellan de två mobila grupperna turist och båtflykting?

1.2 Metod och källor

Metoden som kommer att användas i den här studien är kvalitativ. Skriftlig information kring undersökningens teorier samlas in för att sedan tolkas och analyseras på fallet (Walliman 2006:131, Jupp 2006:249). Teorierna som kommer användas och det resultat som genereras behöver inte vara specifikt för just Kanarieöarna utan kommer även kunna appliceras på andra fall. Genom att använda ett deduktivt resonemang med utgångspunkt från ett generellt påstående testas teorier så att en slutsats kan erhållas (Walliman 2006:17). Vad gäller källor kring teorierna kommer jag att använda mig av flera omtalade akademiker och forskare så som Michael Azar, Nikolas Rose, Johan Galtung och Tim Cresswell. Deras verk används ofta som kurslitteratur samtidigt som de själva föreläser runt om i världen. Detta bidrar till tillförlitlighet och äkthet i deras teorier (Thurén 1997:12).

Den kvalitativa studien utgörs av en fallstudie som baseras på två grupper som kommer till samma plats (Walliman 2006:45, Jupp 2006:20). Vid insamlingen av material kring fallet används flera källor som studeras och jämförs. Detta eftersom det finns flera mediala rapporter kring situationen på Kanarieöarna som är sekundära och dessa källors oberoende kan därför vara oklart (Thurén 1997:34). För att öka trovärdigheten kommer jag därför titta på flera rapporter från olika tidsperspektiv och jämföra dessa med varandra. I jämförandet kommer jag även att använda mig av Nina Solomin som själv är journalist men som har utfört egna intervjuer och observationer på plats, på detta sätt får jag även in en primärkälla (Thurén 1997:34).

Då de två grupperna som fallet baseras på jämförs med varandra på olika sätt kommer undersökningen även att vara komparativ. Samtidigt kan den ses som korrelationsanalytisk eftersom de två grupperna förutsätts bildas genom en relation till varandra (Walliman 2006:40).

Vid användning av Internet kommer endast välkända och omtalade företag och organisationer att studeras. Vissa av dessa källor kan emellertid vara svaga då de inte är oberoende av varandra och nästan exakt samma information kan hittas på flera ställen. Samtidigt kan

trovärdigheten öka vid jämförande mellan dessa olika företag och organisationer tillsammans med teorierna (Thurén 1997:63).

2 Teori: Skapandet av skillnad som våld

På vilka sätt uppfattar olika teorier skapandet av skillnad? För att förstå hur skillnad i fallet med båtflyktingar och turister skapas och ser ut studeras här några teorier kring skillnadspolitik och skapandet av skillnad.

Det finns flera teorier över hur etniciteter, kulturer, folkslag och andra skillnader människor emellan skapas och uppkommer. Två av teorierna är den primordialistiska, där vissa skillnader anses uppkomma redan vid födseln, och den konstruktivistiska, där skillnaderna skapas och upprätthålls i relation till varandra. I både det primordialistiska och det konstruktivistiska perspektivet skapas en 'vi' och 'dem' dikotomi. 'Vår' kultur och identitet är heterogen; "uppmärksam på den interna mångfalden, motsättningarna och rörligheten" medan 'deras' etnicitet är oföränderlig och homogen (Hannerz 1999:372). Idag har användningen av begreppet 'ras' ersatts av 'etnicitet'. Till skillnad från ras så syftar etnicitet inte bara på viss somatisk skillnad utan även på flera andra; kulturella (såsom språk och religion), platstillhörighet och ursprungsskillnader (Azar 2006:14, Nederveen Pieterse 1996:34). Samtidigt menar Banton att 'ras' syftar på en kategorisering av 'dem' medan etnicitet är en identifikation av 'oss' (Hylland Eriksen 1993:14). Hylland Eriksen definierar 'etnicitet' som en interaktion mellan grupper av människor: "Termen etnicitet refererar till förhållanden mellan grupper vilkas medlemmar betraktar sig själva som särskilda..." (1993:15).

Det konstruktivistiska perspektivet används ofta inom akademien samtidigt som det primordialistiska ofta framkommer som förklaring till skillnader i samhället. I en analys av de två kategorierna av resenärer, turist och båtflykting, i fallet på Kanarieöarna, blir det tydligt att skapandet av skillnad sker både på plats och i förflyttningar genom kontroll, övervakning och uppdelning. Handlingarna som skapandet av skillnad utgör kan enligt både Azar och Rose ses som våldshandlingar varför definition av våld är viktig.

2.1 Primordialism

Enligt det primordialistiska perspektivet bildas människans ras- och etniska identitet vid födseln. Den fysiska kroppen (hudfärg, storlek och form), språket, namnet (individuella och inom familjen), nationaliteten, kulturen, religionen och den tillhörande gruppens historia och ursprung är alla medfödda faktorer som tillsammans bildar en persons gruppidentitet och tillhörighet (Cornell 2007:51, Lindholm Schultz 2002:62, Azar 2006:12,31, Neverdeen Pieterse 1996:33).

Anthony D Smith väljer att dela upp primordialismen i två separata delar; 'perennialismen' som ser etniska skillnader som beständiga och varaktiga och den radikala primordialismen som ser dem som naturliga. Han menar att skillnaderna kan ses som varaktiga trots att de inte behöver ses som naturliga (1988:12). Här framgår alltså olika nivåer av det primordialistiska perspektivet.

Det primordialistiska perspektivet framgår ofta i media då konflikter förklaras med etnicitetsmotsättningar och ett hat som alltid funnit där (Lindholm Schultz 2002:61). Det betyder att olika etniciteter är oförenliga vilket innebär att "relationer mellan bärare av olika kulturer har en inneboende konfliktladdning". Samtidigt anses människan i det radikala perspektivet vara främlingsfientlig av naturen (Hannerz 1999:367).

Det primordialistiska perspektivet framgår ofta i politiska sammanhang då etniska och kulturella skillnader förklarar uppdelning och kontroll i samhället. På samma gång "tillskrivs visst beteende etniska grupper precis som om uppförandet erhöles vid födseln (*It is common in society to attribute certain behaviours or attitudes to ethnicity or race, as if such behaviour were acquired at birth*)" (Cornell 2007:52). Skillnaderna skylls på individen och dess identitet; 'rasen' skapar problemen, även om detta sällan erkänns i diskursen. På dessa sätt ges uppfattningen av att människor av olika etnicitet och kultur bör leva åtskiljda och att skillnaderna är ursprungliga (Hannerz 1999:367, Lindholm Schultz 2002:60,62, Azar 2006:12).

2.2 Konstruktivism

Med ett konstruktivistiskt perspektiv anses etnicitets- och identitetsbegreppen vara konstruerade i förhållande till 'den andre' och samtidigt bearbetade i "ett mycket omfattande

historiskt, politiskt och symboliskt förarbete” (Azar 2006:32, Lindholm Schultz 2002:67). Enligt den konstruktivistiska teorin kommer ‘etnicitet’ från försöket att skilja sig från den andre, vilket förutsätter en social process mellan parterna (Hylland Eriksen 1993:12, 2000:285). Användningen av ‘etnicitet’ kan både ge människor handlingsutrymme och samtidigt vara marginaliserande. Då begreppet ofta sätts av en dominant grupp på ‘den andre’ innebär det även en relation till makt. Det betyder att etniska identiteter inte är naturliga utan de skapas i interaktion mellan människor samtidigt som de används i en politik av dominerande och uteslutning. (Hylland Eriksen 1993:19, Neverdeen Pieterse 1996:33). Således är det ”en faktisk politik som konstituerar rasen som ett problem” vilket här benämns som ‘skillnadspolitik’ (Azar 2006:12, Neverdeen Pieterse 1996:33). Det faktum att etnicitet inte bara är en politik utan även en social process visar att det finns utrymme för dessa relationer att förändras. Således ger det konstruktivistiska perspektivet mig mer verktyg i denna undersökning än det primordialistiska samtidigt som det primordialistiska perspektivet är viktigt att belysa med tanke på den politiska processen.

2.3 Våldsbegreppet

Azar och Rose menar att skillnadspolitik och den relation till makt som användningen av etnicitetsbegreppet innebär innefattar processer som upprätthåller och reproducerar skillnader. Processerna betyder ständigt närvaro av olika typer av våld för att kontrollera och hantera det våld som anses hota ordningen. Våldet motiveras och legitimeras ”teologiskt, rasbiologiskt och kulturalistiskt” (Rose 1999:253, Azar 2006:9,18,151).

Galtung anser att våld är angrepp mot grundläggande mänskliga behov. Han menar vidare att våldet skulle kunna undvikas (1996:197). Behoven delas in i fyra kategorier: överlevnad, välbefinnande, identitet - och meningsskapande och frihetsbehov. Våldet som angriper behoven resulterar i dödlighet, misär, utanförskap och förtryck (Galtung 1996:197). Galtung definierar vidare våld utifrån personellt eller direkt våld och strukturellt eller indirekt våld. Han visar också på fyra maktstrukturer som står för de olika typerna av våld; kulturen, politiken, ekonomin och militären. I politiken och ekonomin uppstår det indirekta, eller det strukturella våldet medan kultur används för att legitimera våld; direkt eller strukturellt. Vidare utför militärmakten det direkta eller personella våldet (1996:2).

Personellt våld definieras av att en konkret aktör skadar en annan person psykiskt eller fysiskt (Galtung 1969:174f). Detta direkta våld innefattar mord, stympning, belägring, straff, misär, avsocialisering, underordnad medborgare, internering och uteslutning. Det indirekta våldet är istället inbyggt i ”strukturen och visar sig som ojämlikhet i makt och följaktligen som olika livschanser” (Galtung 1975:61). Detta strukturella våld innefattar exploatering (stark respektive svag), penetrering, segmentering, marginalisering och fragmentation (Galtung 1996:197).

När Azar talar om hur våld legitimeras kulturalistisk syftar han på den våldshandling som Galtung beskriver som ”kulturellt våld”. Exempel på hur kulturellt våld används för att legitimera strukturellt och direkt våld är den marginalisering och uteslutning som sker vid kulturell distinktion från den dominanta gruppens kultur. Här blir det tydligt att det strukturella våldet kan övergå till direkt våld då exempelvis marginalisering kan innebära uteslutning, internering och misär. I och med användningen av kulturbegreppet så anses inte uteslutningen och förtrycket vara något onaturligt och det strukturella och direkta våldet blir på det sättet accepterbart (Galtung 1996:196,199f).

2.4 Skapandet av skillnad

På vilka sätt sker skillnadsproduktionen på plats och i förflyttningar? Platsen har fungerat som en förutsättning för den autentiska existensen, en plats där identiteter tagit form och skyddats. Idag hotas platsens mening genom förflyttningar av människor vilket resulterar i en blandning av inhemskt och hemskt på platsen. Det som förr var utanför är idag innanför. För att skydda platsens tidigare innebörd och bevara skillnaden upprättas nya strategier av uteslutning och uppdelning vilket sker inom det politiska reglementet (Cresswell 2006:30-31, Azar 2006:36f, Nyers 2003:1070, Kristeva 1997:105). På det sättet skapas flerfaldiga dikotomier mellan koncept som ‘vi’ och ‘dem’, insidan och utsidan, likhet och skillnad och inkludering och exkludering vilket sker på plats inom staterna (Azar 2006:79). För att kontrollera hotet som förflyttning och rörelse av människor utgör kontrolleras även de externa gränserna hårdare och följaktligen sker skillnadsproduktion även i mobiliteten; ”vissa rörelser... är ideologiskt sunda och andra... är misstänkta”(some mobilities...are ideologically sound and others...are suspect) (Cresswell 2006:58).

I fallet med turisten och båtflyktingen på Kanarieöarna upprätthålls skillnaderna både i deras förflyttningar och på platsen genom kontroll, uteslutning och uppdelning. Detta utreds i en senare del.

2.4.1 Skapandet av skillnad på plats

Geografen Tim Cresswell använder platsen för att tala om hur det geografiskt produceras en skillnadspolitik. Han uttrycker platsen som ett centrum för samband, relationer och meningsskapande för människan; ”vi fästs vid den, vi slåss för den och vi utesluter människor från den (*we become attached to it, we fight over it and exclude people from it*)” (2006:3,31). Samma centrum används för att producera skillnad i likhet med platser såsom sjukhuset: frisk och sjuk, skolan: de som misslyckas och de som lyckas, arbetet: kompetent och icke-kompetent, staden: förort och innerstad och ekonomiska skillnader: fattiga och rika (Rose 1999:73, Azar 2006:16). Uppdelningen inom exempelvis ekonomin sker latent genom ojämn fördelning av jobb och ekonomisk utveckling (Azar 2006:16, Neverdeen Pieterse 1996:35).

Rose beskriver platserna där uppdelningen sker som ”inhägnade platser (*the spaces of enclosure*)” och Nyers kallar dem för ”de avvisades diaspora – en deportspora” (*the abject diaspora - a deportspora*) där regeringstyrets planer förverkligats (Rose 1999:35, Nyers 2003:1070). Här bildas speciell tillgång till vissa offentliga platser för att skapa ordning och således geografisk och rumslig uppdelning. Fördelningen eller differentieringen bidrar till produktion av skillnader. Det ska vara ”rätt sak på rätt plats” och då också rätt person på rätt plats (Azar 2006:31).

Idag bidrar ny teknologi, konflikter och fattigdom till att ‘vi’ och ‘dem’ delar samma platser. Azar skriver hur det under kolonialtiden var ‘vi’ som genom makt och våld fick auktoritet över ‘barbarernas’ områden och hur ‘de’ idag inkräktar på platser som tidigare varit reserverade för en överlägsen klass. Tidigare identifierades skillnaden mellan ‘vi’ och ‘den andre’ genom deras frånvaro och avståndet skapade säkerhetskänsla på platsen. Nutidens närvaro av ‘den andre’ och dennes beblandning med oss ses däremot som ett hot mot ordningen och vår identitet; ”... om de andra inte längre är kvar på sin plats så är de inte längre vad de en gång var, och om de inte längre är vad de en gång var så är inte heller vi det som vi en gång var.” (Azar 2006:35-36). Hotet kräver en politik med övervakning, fördelning, kontroll och lagar som bevarar uppdelningen på plats och utesluter och granskar det som inte

passar in. Samtidigt ska de dominerandes fördelar säkras vilket sker genom bibehållning av fördelning och differentieringen (Azar 2006:26, Neverdeen Pieterse 1996:37).

Uppdelningen och övervakningen på plats, i ett försök att skapa säkerhet, resulterar i kontrollerade områden inom territoriet och en ny sorts tydlig gräns mellan inkludering och exkludering. Dem som inte hör till är inte tillåtna på vissa platser (Rose 1999:250f, Azar 2006:147). Kristeva menar att ”det politiska reglementerandet, eller lagstiftningen... bestämmer vårt sätt att tänka...” och på det sättet accepteras politiken som den är, men Kristeva menar också att det går att ”ändra och eventuellt förbättra främlingarnas status” (1997:105). Således är skapandet av skillnad även en social process mellan människor som går att förändra och se annorlunda.

Kristeva skriver om hur bilden av främlingen historiskt har förändrats från att vara ”familjens, klanens och stammens andre” då han inte lyder under samma herre till att i nationalstaten vara den som inte har samma medborgarskap (1997:104). Som medborgare av en stat får individen en politisk identitet och med den ett fast och säkert territorium, nationalstaten. Flyktingen äger ingen politisk identitet och blir därigenom rotlös och härmed nekade han tillträde i politiken (Nyers 2006:16). Samtidigt menar både Nyers och Azar att detta berövar flyktingarna deras mänskliga rättigheter. Om människan inte befinner sig på rätt sida av lagen, tillhör rätt kategori och följer de regler som sätts så kan det innebära att de mänskliga rättigheterna inte gäller. Följaktligen innefattar de mänskliga rättigheterna ofta bara statens egna intressen och medborgarna inom den (Azar 2006:9, Nyers 2006:27).

De exkluderade innefattar enligt den offentliga diskursen dem som är ovilliga eller oförmögna att bli goda medborgare och uppdelningen sker inte bara mellan invandrare som ’den andre’ och medborgaren utan även hemlösa, drogmissbrukare och kriminella stängs ute (Azar 2006:13, Rose 1999:259). Här visas tydligt hur utanförskapet skylls på individen själv i den politiska diskursen (Rose 1999:258). Detta kan kopplas till det primordialistiska perspektivet där den avvikande människan själv anses skapa problemen samtidigt som han är oförmögen att ändra på detta.

Dessa individer placeras i marginalerna där de i härbärgen som skyddade boenden och dagcenter kontrolleras av hjälparbetare, poliser, läkare och andra ansvariga att sköta dessa ”gated communities” (Rose 1999:259,272, Azar 2006:145). Här sker ständig rumslig organisation av skillnad. Den äger även rum på offentliga platser genom övervakning via kameror och säkerhetsvakter i shoppingcentrum, på parkeringen och gatan (Rose 1999:272). Skillnadspolitikerna via identifieringen och kontrollen rensar ut farliga och malplacerade individer vilket säkrar samhället (Rose 1999:260,263).

2.4.2 Skillnadspolitik i förflyttningar

Produktion av skillnad på plats är ett resultat av att det som tidigare varit utanför idag är innanför. Detta förutsätter, som nämnt tidigare, förflyttningar till platsen av människor.

Mänskliga förflyttningar blev ett faktum i och med kommersialismens utveckling och tillgången till ny teknologi med snabba och lättillgängliga transportmedel och kommunikationer som Internet. Rörelserna breder ut sig över hela världen i form av turism, arbetskraft, migration och studier och följaktligen beblandas språk, kulturer och religioner på olika platser (Cresswell 2006:199). Detta fenomen kan liknas vid att världen 'krympt' eller som fler väljer att kalla det; "tids och platskompression (*time-place compression*)" (Cresswell 2006:4). Denna 'förminskning' av världen, eller alla påverkade av alla i en gemensam värld, talas ofta om i termer av kosmopolitanism.

Kopplingen mellan skillnadspolitiken och skapandet av olika förflyttningar är stark; "mobiliteten ges innebörd och genomförs på ett sätt som är kopplat till begrepp som likhet och skillnad (*the ways in which mobility is given meaning and then is enacted is intimately tied to notions of sameness and difference*)" (Cresswell 2006:5). Anknytningen framgår vid införandet av politik som minskar vissa individers eller grupper rörlighet samtidigt som andra lättare kan förflytta sig mellan platser (Azar 2006:33). Smidigare mobilitet för vissa kategorier blir endast möjlig vid uteslutning av andra. De exkluderade tvingas att röra sig som illegala, främlingar och immigranter. På det sättet bildas kategorier av resenärer så som 'turist', 'utbytesstudent', 'flykting', 'illegal flykting' och 'nomad'. (Cresswell 2006:233). Medan de inkluderade resenärerna ges begreppet 'kosmopoliter' väljer Peter Nyers att kalla de exkluderade globala resenärerna för "de avvisade kosmopoliterna (*the abject cosmopolitan*)" (Nyers 2003:1070). Några kategorier som kan ingå i den här definitionen är nomaderna, vagabonderna och romerna som ofta betraktas som hot mot ordningen då de "njuter på andra sätt och på andra platser än de som ordningen anvisat" (Azar 2006:147).

För att minska hotet mot den dominerande identiteten och dess plats införs politik som kontrollerar och övervakar mänskliga förflyttningar. I Europa har Schengenavtalet inneburit smidigare förflyttningar av varor, människor, information och kapital och enklare pass- och dokumentkontroller för medborgarna i Schengenområdet. Samtidigt är kontrollen och övervakningen hård vid Europas externa gränser vilket gett upphov till begreppet 'fortet Europa' (Cresswell 2006:233, Azar 2006:35). Precis som i produktionen av skillnad på platsen är medborgarskap i Schengen en förutsättning för att få ta del av rättigheterna i förflyttningarna.

En teknik som ofta är en förutsättning för mänskliga förflyttningar världen över idag är flygplan. Flygplatser markerar och skapar gränser mellan olika sorters platser och rörelser (Cresswell 2006:234). För att komma in i avgångshallen på flygplatsen krävs biljett med passagerarens namn samtidigt som passkontroll och id-kontroll ska stärka varifrån resenären kommer och vart hon får resa. Augé beskriver dessa kontroller som ett kontrakt, som ett sätt att försäkras om att resenären är oskyldig, endast när hon har gett bevis på sin identitet har hon rätt till anonymitet (Augé 1995:101f). Kontrollerna placerar automatiskt resenären i olika kategorier så som medborgare, främling, turist eller affärsresande samtidigt som ankomsthallarna är uppdelade i 'europeisk' och 'icke-europeisk'. Här skapas den fria rörelsen för vissa kategorier genom uteslutandet av andra samtidigt som den fria rörelsen endast blir fri via kontroll av kategoritillhörigheten (Cresswell 2006: 223,233).

Rörligheten blir på samma sätt som platsen till ett projekt av kontroll, övervakning och uppdelning och därigenom sker skapandet av skillnad.

3 Schengen, turist och båtflykting

Två grupper i förflyttning på olika villkor men som ofta delar samma ankomstplats i Europa är turister och båtflyktingar. För att förstå hur och varför de olika villkoren skapas för de här två grupperna, vilket analyseras senare, krävs även kunskap om gränspolitiken inom EU. Samtidigt behöver kategorierna 'turist' och 'båtflykting' beskrivas för att skapa förståelse för analysen i senare del.

De flesta medlemsstater i EU är idag medlemmar i Schengenområdet. Detta innefattar gemensam kontroll och övervakning över externa gränser och successivt avskaffandet av tullar och passkontroller för EU medborgare inom områdets gränser. Schengenområdets politik innebär följaktligen ökad kontroll av immigration och smidigare utlandsvistelse för medborgare vid studier, arbete och semester. 'Båtflykting' är en kategori av resenärer som reser utanför EU:s legala ramar och möts av den ökade och gemensamma kontrollen vid de yttre gränserna. 'Turist' är en kategori som reser innanför det legala ramverket inom EU.

3.1 Schengenavtalet och Frontex

1985 skrev Frankrike, Tyskland, Belgien, Luxemburg och Nederländerna på Schengenavtalet. Avtalet innebär ett successivt avskaffande av kontrollen vid persontrafik och varutransporter vid medlemsstaternas gemensamma gränser. Idag är antalet medlemmar uppe i 24 stycken av EU:s 27 medlemsstater. Irland och England är inte medlemmar men deltar ändå i vissa delar av avtalet (Regeringskansliet:a, Tullverket:Schengen). Samtidigt som Schengenavtalet innebär ett upphävande av EU:s interna gränser innefattar det ett ökat samarbete mellan polis och juridiska myndigheter för att garantera den interna säkerheten och för att hantera organiserade brott. Schengenavtalet innebär också gemensam kontroll av immigration vid de externa gränserna (Europa 2008).

Huvudansvar för de externa gränserna i EU har Frontex som kontrollerar, övervakar och riskanalyserar Europas immigration. Frontex ansvarar även för utbytet av viktig information mellan medlemsstaterna, samarbetet med gränsvakter, tullar, polis och vissa u-länder med samma mål som EU vad gäller gränskontroller (Frontex:b). Riskanalyserna innebär att Frontex fastställer eventuella hot, tittar efter svagheter i eventuella operationer och överväger konsekvenser (Frontex:c). Utifrån dessa analyser utför Frontex särskilda operationer i de områden där det anses nödvändigt. Exempel på operationer med fokus på kontrollen av Spaniens gränser är operation Indalo och Hera. Indalo genomfördes hösten 2007 i Gibraltarsund för att kontrollera och hindra de illegala båtflyktingarna från att ta sig till spanskt fastland. 2006, 2007 och 2008 genomfördes Operation Hera längst Västafrikas kust för att även där kontrollera, stoppa och föra tillbaka de illegala båtflyktingarna på väg till Kanarieöarna. Båda operationerna utfördes med patrullbåtar, fartyg, flygplan, helikoptrar och experter på området (Frontex Press Kit 2007:1f,4, Frontex:a).

3.2 Båtflykting

I Europa är båtflyktingar de resenärer som tar sig i enkla båtar över till europeisk mark från Afrika. Dessa människor förflyttar sig ofta på grund av ekonomiska och politiska anledningar och kommer både ifrån afrikanska länder som Senegal, Mauretanien, Mali, Senegal, Gambia, Ghana, Marocko och flera andra länder i Västafrika men även från Asien (Kihlberg:b 2006, Butler 2007, Solomin 2005:23).

För att kunna ta sig till Europa betalas så kallade 'människosmugglare' och priserna varierar beroende på varifrån resan går och vart den ska leda. Från södra Asien till Europa via Afrika ligger kostnaden mellan 9000 – 16 000 euro och inom Afrika betalar flyktingarna mellan 1000 – 3400 euro för att komma till Marocko, Tunisien eller Libyen beroende på hur långt de måste färdas. Från Marocko och Libyen betalas sedan ytterligare 1000 – 2000 euro för båtresan över till europeisk mark. Familjerna säljer ofta allt för att kunna betala någon av familjemedlemmarnas resa över till Europa (BBC News 2007, Butler 2007).

Ankomstplatserna med båt från Tunisien och Libyen är oftast Lampedusa, Sicilien och Malta medan de som färdas från Marocko vanligast anländer till Kanarieöarna. År 2005

anlände endast 4750 båtflyktingar till Kanarieöarna. År 2006 var däremot antalet uppe i cirka 31 000 till Kanarieöarna och närmare 22 000 nådde Italien (BBC News 2007, Lahlou 2006:3).

Båtarna som tar människorna över till Europa är låga och öppna och kallas *cayoucos* eller *pateras* och används annars till fiske längs Afrikas västkust. I länder som Senegal är det ofta just lokala fiskare som tar betalt för att förse resenärerna med båtar (Butler 2007, Solomin 2005:37). Båtarna fylls med fler än de är till för, omkring 60 – 100 personer och de får sällan med sig några förnödenheter alls (Kihlberg:a 2006). Vissa klarar inte av resan till havs på grund av brist på mat och vatten och kläder som inte håller för kylan och blåsten vilket i vissa fall leder till nerkyllning (Govan 2008, Kihlberg:a 2006). Flera av de som reser har heller aldrig sett havet tidigare vilket gör att de inte känner till riskerna (Butler 2007). De döda kropparna dumpas i en del fall överbord och hittas i vissa fall utanför Afrikas, Kanarieöarnas eller Italiens kustrensor (Kihlberg:b 2006).

De som klarar resan till Kanarieöarna möts upp av sjöräddning (Guardia Civil), kustvakter, polis och personal från organisationer såsom Röda Korset och Läkare utan gränser som utför sjukvårdskontroller på de nyanlända. Sedan förs de till tingshus eller polisstationer där de förhörs (Solomin 2005:23, Butler 2007). Under spansk immigrationslag kan båtflyktingarna hållas kvar i högst 40 dagar och om deras nationalitet då har kommit fram kan de bli avvisade till sitt hemland. Annars kan de även släppas in i det spanska samhället och föras till det spanska fastlandet (Solomin 2005:25, Butler 2007). Efter förhören placeras flyktingarna i tältläger eller interneringsläger som ofta är överfulla och bortom synhåll för offentligheten i väntan på beslut (Butler 2007).

3.3 Turist

Som definierat tidigare utifrån WTO:s (World Tourist Organisation) precisering omfattar turismen ”människors aktiviteter när de reser till och vistas på platser utanför sin vanliga omgivning för kortare tid än ett år för fritid, affärer eller andra syften” (Blom et al. 2008:14). Därför finns också olika sorters turism bland annat inrikesturism, vildmarksturism, litteraturturism, sightseeingturism, medicinsturism och sol- eller snöturism (Blom et al. 2008: 34).

Turistnäringen i Europa omsätter stora summor pengar varje år och Spanien är ett populärt rese-mål för européer. 2005 medverkade turismen i Spanien till ungefär 98 miljarder av landets GDP och 2006 var siffran uppe i 106 miljarder. År 2005 låg antalet utländska turister på 56 miljarder medan siffran var uppe i cirka 96 miljarder år 2006 (Tourism Studies Institute:a 2005, Tourism Studies Institute:b 2006:13).

Inom turismen finns flera modeller för att kunna analysera människans behov som turistresande för att industrin ska kunna frambringa en så bra produkt som möjligt. Turisten har många önskningar som ska tillgodoses; fysiska förnödenheter såsom bra boende och god mat, behov av trygghet och säkerhet och hon har även behov av sociala kontakter, upplevelser, uppskattning och vänligt bemötande (Blom et al. 2008:20).

Kanarieöarna är idag i stor omfattning beroende av solturismen och att resa dit som charterturist vid beställning av paketresor är mycket vanligt (Solomin 2005:45). Bland turister är det även populärt att boka så kallade 'all-inclusive' där allt ingår så som flygresor, boende, måltider, service och utflykter ingår. Öarna erbjuder fin natur med fina sandstränder, välplanerade hotell, restauranger och mycket sol (Paszkievicz 2006:186, Club Med Sverige 2008). Klimatet på Kanarieöarna är varmt i stort sett året runt och därför har öarna turistsäsong hela året. Särskilt under vintermånaderna reser européerna dit för att slippa kylan i sina hemländer. Turisten som är medborgare i ett EU-land behöver inget uppehållstillstånd eller visum om hon stannar mindre än 90 dagar. Ibland kan däremot identiteten och tillhörigheten till EU behöva styrkas vid kontroller (Paszkievicz 2006:186). På Kanarieöarna klarar turisten sig utan att kunna något av det officiella språket, spanska och de flesta informationsskyltarna och matsedlarna är skrivna på flera olika språk. Öarna har ett utbud med många aktiviteter och utflykter både för barn och vuxna. Bland annat erbjuds äventyrsbad, kamelridning, fisketurer, fotvandringar och parkbesök. Kanarieöarna har även bra shopping och ett livligt nattliv med klubbar som har shower, dans och karaoke (Paszkievicz 2006:188).

4 Innanför och utanför på Kanarieöarna

Hur genomförs skillnadspolitik på plats och i förflyttningen till Kanarieöarna mellan de två mobila grupperna turist och båtflykting? Genom lagar, bestämmelser och utföranden produceras det illegala och det legala politiskt. Dessa faktorer bestämmer även det passande och det opassande vilket resulterar i kategorier av människor; de som hör till och de som inte hör till; 'vi' och 'dem'. Kategorierna reproduceras i politik och samhälle via uppdelning och uteslutning som anses vara naturlig och självklar.

EU:s hårt bevakade externa gränser anses självklara då det inom EU skapats ett nytt 'vi' som behöver skyddas mot yttre hot för att behålla sin identitet och den säkerhet som 'Viet' skapar. Två kategorier av resenärer är turister och båtflyktingar som skapats genom minskning av gränskontroller inom Schengenområdet och ökad kontroll vid de externa gränserna. Den europeiske turisten och den afrikanske eller asiatiska båtflyktingen skapas på det här sättet i relation till varandra; det som anses vara innanför finns inte utan att något är utanför.

Kategoriseringarna och deras innebörd förföljer båtflyktingen och turisten under förflyttningen och på plats på Kanarieöarna. Båtflyktingen ställer till problem, de är många, de är rotlösa och Spanien vet inte hur strömmarna ska hanteras. Den bristande kunskapen om båtflyktingarnas identitet anses vara hotfull. Turisten bidrar till den formella ekonomin samtidigt som hennes kontrollerade identitet och medborgarskap säkrar hennes rättigheter. Detta bestämmer vilket mottagande turister och båtflyktingar får i förflyttning och på plats. Produktionen av skillnad sker både i praktiken och i språket. På Kanarieöarna är turisten gäst medan båtflyktingen är främling på samma gång som båda grupperna är resenärer som inte tillhör platsen.

4.1 Skapandet av två förflyttningsmetoder

I Europa reser människor på olika villkor beroende på om de är medborgare i EU eller inte och detta är också faktorer som är avgörande i bestämmandet av hennes kategori. Båtflyktingen tillhör den illegala kategorin av resenärer som kommer till Kanarieöarna då hans förflyttning in i Europa inte följer EU:s regler och därför reser på fel sätt. Turisten, däremot, reser inom legala ramar till Kanarieöarna; via resebyråer, med dokument, och via flygplatser med kontroller och genom att vara registrerad som resenär.

För att inte störa eller hota det som finns innanför, däribland den europeiske turisten, ska båtflyktingen hållas utanför Kanarieöarna och Europa. Båtflyktingarna är den grupp i rörelse som måste hanteras medan turistens förflyttningar ska skyddas. På detta sätt bildas olika förflyttningskategorier på olika villkor. Samtidigt legitimeras politiken på ett sätt som gör det självklart och skapar stabilitet i samhället. Den stora skillnaden mellan att resa som europeisk turist och som båtflykting till Kanarieöarna känns därför ofta helt naturlig.

Båtflyktingens förflyttning börjar ofta långt innan själva resan äger rum. Eftersom den hjälp som behövs för att lyckas ta sig till Europa vattenvägen ofta kräver mycket pengar måste också planeringen börja tidigt, ibland flera år tidigare (Butler 2007, Solomin 2005:135). De som kontaktas för att hjälpa människorna att ta sig över till Europa är så kallade människosmugglare. Här syns ytterligare en illegal kategori skapad genom politiska utföranden. Smugglaren kan liknas vid turistens resebyrå då han är den som planerar, lägger fram och tar betalt för resan. Det är just skillnadspolitiken som skapar kategorin smugglare då det negativa i begreppet speglar dess illegala karaktär. Turisten konsumerar sina förflyttningar via resebyråer medan båtflyktingen får köpa sig en annan överfart till Europa. På det är sättet bidrar turisten också till den formella ekonomin till skillnad från båtflyktingen som genom sin förflyttning bidrar till den informella ekonomin (Cresswell 1996:80).

Resan över havet är riskfylld då de båtar som flyktingarna färdas i ofta fylls med fler än de är till för och många dör på vägen. Samtidigt kan värme och kyla och brist på mat och vatten resultera i att de inte klarar resan. Kropparna dumpas överbord och ofta är det svårt att avgöra vart kropparna tar vägen och därför är det också svårt att avgöra hur många som verkligen dör varje år. Ofta flyter kroppar iland vid den afrikanska eller spanska kusten och på Kanarieöarnas olika kyrkogårdar syns gravar med beteckningen ”immigrant” (*inmigrante*) följt av ett nummer och datum. Båtflyktingarnas familjer får sällan veta vad som har hänt med dem eftersom identifikationen av flyktingarna är sällsynt (Tenerife News 2007, Butler 2007). Vad gäller identifikationen av människor är skillnaden stor mellan kategorierna turist och

båtflykting. Identifieringen av de döda turister som befann sig i länder som Thailand vid Tsunamin 2004 var oerhört viktig. De europeiska familjerna skulle så snabbt som möjligt även få hem sina anhörigas kroppar så att de kunde begravas i sina hemländer (Eldh 2005). Här sker en skillnadsproduktion då båtflyktingarna ofta inte identifieras medan turisternas identifikation är helt självklar. Samtidigt är den döda turistens hemkomst oerhört viktig medan båtflyktingarna ofta begravs på den plats där de hittats.

För att förhindra att fler båtflyktingar mister livet på havet genomför Frontex särskilda operationer till havs mellan Kanarieöarna och den afrikanska kustremsan (Frontex:Canary Islands-Hera). Det är åtminstone så EU väljer att förklara operationerna; som ”en handling i solidaritet (*solidarity in action*)” (Kubosova 2006). De så kallade HERA operationerna är alltså till för att hantera samtidigt som de ska förhindra båtflyktingarna från att nå de spanska öarna. I operationerna övertalas båtflyktingarna att återvända till sitt hemland eller så eskorteras de tillbaka till Mauretaniens eller Senegals kust (Frontex:a). Dessa operationer är exempel på hur Europas externa gränser kontrolleras hårt vilket resulterar i uteslutning och avstängning av ‘de andra’. Båtflyktingarnas förflyttning stoppas ofta när de är mitt i den eftersom förflyttningen ses som okontrollerad och hotfull. Operationerna genomfördes efter att Frontex riskanalyserat området. Genom att kalla analyserna för ‘risk’ visar detta hur Operation HERA stödjer ett gemensamt ‘vi’ som ska hindra ‘den andre’, i sin förflyttning till de dominerandes territorium, från att inta och hota den europeiska identiteten och på så sätt bevara uppdelningen. Genom att beskriva operationerna som ett sätt att rädda båtflyktingarnas liv och som något väl genomfört legitimeras operationerna (Frontex:a). Alla har alltså inte friheten att röra sig vart de vill som de universella mänskliga rättigheterna propagerar för utan istället gör införd politik att viss rörlighet minskar.

Samtidigt som båtflyktingarna utesluts, innesluts de europeiska turisterna då deras förflyttningar till Kanarieöarna tillhör de, av politiken bestämda, lagliga rörelserna. Hon är europeisk medborgare vilket betyder att hon förflyttar sig lagligt bara hon följer de regler som hör till turismen. Turisten får sin kategorisering då hon bokar sin resa och sitt boende på resebyrå via Internet eller genom att besöka en på orten där hon bor. Redan vid bokningen följer turisten det kontrakt som Augé talar om. Här registreras hennes namn, adress och betalkort och följaktligen hennes identitet. Samma sak gäller på flygplatsen då passkontroll och biljett försäkrar att turisten är europeisk turist som får resa till Kanarieöarna då hon följer kontraktet. Båtflyktingen följer däremot inget kontrakt då han inte bokar resan via en auktoritet som själv följer europeiska regler och registrerar resenärens identitetshandlingar. Därför har han ofta inte med sig några identitetshandlingar i förflyttningen och han tar sig inte

över en gräns där identitetshandlingarna kontrolleras. Detta är också anledningen till att båtflyktingen riskanalyseras samtidigt som han benämns i negativa mängder; de är så många och det är ett problem som måste lösas. Turisten, däremot, ingår i behovsanalys för att turistnäringen ska kunna skapa och anpassa hennes förflyttningar efter hennes behov. Turistens antal benämns följaktligen i positiva antal eftersom de bidrar till ekonomin. De två förflyttningskategorierna benämns i inkluderade och exkluderade antal, detta trots att båtflyktingarna är mycket färre än turisterna. 2006 anlände 9,6 miljoner turister och 31 000 båtflyktingar till Kanarieöarna (Tourism Studies Institute: b 2006:13, BBC News).

Turistens förflyttningar blir lagliga, vanliga och respekterade medan båtflyktingens blir okontrollerade och hotfulla vilket kräver en annan sorts politik av kontroll som operation HERA är exempel på. Ett annat system av kontroll vid gränsen mellan Afrika och Europa är den taggtråd och bevakning som sker vid de spanska enklaverna Melilla och Ceuta (Joseph 2006). Även här görs försök att stoppa människors förflyttningar och ankomst till Europa i en skillnadspolitik som utesluter de som anses opassande.

4.2 Skillnadsproduktion på Kanarieöarna

Hur ankomsten till Kanarieöarna och vistelsen på ön ser ut beror på vilken kategori av resenär individen tillhör: 'turist' eller 'båtflykting'. I bemötandet skapas skillnad både på plats och i språket. Den ena gruppen av resenärer, turisterna, är gäster på platsen medan den andra, båtflyktingarna, är främlingar samtidigt som ingen av grupperna tillhör platsen från början.

När båtflyktingen ankommer till Kanarieöarna tar polisen och hjälporganisationer såsom Röda Korset och Läkare utan gränser emot dem, ofta iförda skyddsdräkter. Ibland möter även kustvakter upp redan innan båtarna kommit fram till de spanska öarna och eskorterar dem in i hamnarna (Butler 2007, Solomin 2005:151). Polis, kustvakt, hjälparbetare och läkare är de kategorier som möter båtflyktingen. Ur europeisk synvinkel krävs detta bemötande eftersom båtflyktingen är olaglig samtidigt som han inte hör till platsen varför han behövs hanteras. Båtflyktingen är främling. Genom kravet på dessa kontroller skapas kategorier som polis, kustvakt, hjälparbetare och läkare i relation till båtflyktingen. Turisten däremot genomgår först identitetskontroll och kontroll av kategoritillhörighet. Därefter möts hon av kategorier som 'reseledare' och 'guide' som just ska 'leda' och 'guida' henne och ge henne den service

som hon behöver för att finna sig till rätta och trivas på den nya platsen (Dielemans 2008:20). De yrkeskategorier som möter turisten visar att hon är välkommen till platsen. Turisten är gäst. Det faktum att Kanarieöarna till stor del lever på turistnäringen och att turisten betalar inom lagen, formellt, för sin tid här frambringa en tillhörighet på platsen för turisten.

Vid båtflyktingarnas ankomst till Kanarieöarna möts de inte bara av de kontrollerande kategorierna utan ibland även av turister. Turisterna befinner sig ofta på stränder och andra platser nära havet och därför ser de kustbevakningen och båtflyktingar som anländer till platsen. Här sker alltså ett möte mellan de två kategorierna av resenärer, mellan den inkluderade och den exkluderade på samma plats även om det bara är på skymts avstånd. Samtidigt är ankomsten den enda gången då grupperna möts eftersom båtflyktingarna sedan placeras i stängda läger. Detta återkommer jag till senare i analysen.

Cresswell tar upp exemplet med USA:s uteslutning av kineser i slutet av 1800-talet vilket kan liknas vid den som sker i fallet med båtflyktingarna. De kinesiska flyktingarna blev direkt vid ankomsten till ön Angel Island kategoriserade utifrån samhällets ”främlingsfientliga... förståelse om lämplig och olämplig förflyttning (...*xenophobic...knowledges rooted in understandings of appropriate and inappropriate mobility*)” (Cresswell 2006:192). Kineserna blev därigenom identifierade som främlingar och outsiders som hotade hälsa och ekonomisk välfärd och den rådande ordningen i landet (Cresswell 2006:192). Likt kategoriseringen och identifieringen av kineser visar båtflyktingarnas mottagandekategorier, iförda skyddsdräkter som skydd mot sjukdomar, genom hälsokontroll och intervjuer att båtflyktingar är främlingar och därför hot mot hälsa, ekonomisk välfärd och ordning. Därför krävs identifiering och kontroll av båtflyktingarna för att även bland dem få fram olika kategorier (Cresswell 2006:185).

Under de intervjuer som sedan följer för båtflyktingen som en del av identifieringskontrollen väljer många att ljuga om varifrån de kommer. I vissa fall vet de vilka länder som Spanien har eller inte har återtagandeavtal med. I de fall som länder där återtagandeavtal skrivits med framgång skickas båtflyktingen direkt tillbaka. Är det istället tvärtom, att Spanien inte har något återtagandeavtal med landet, släpps båtflyktingen, men detta kan dröja en längre tid (Solomin 2005:25). På polisstationerna får båtflyktingarna vänta på att bli intervjuade i celler och på inhägnade gårdar. På Teneriffa har även tält fått sättas upp då de andra rummen blivit överbefolkade. Enligt dokumentären *Out of Africa* har polisen på Teneriffa klagat över just överbefolkningen och hälsorisker (Butler 2007).

Till skillnad från båtflyktingarna blir turisterna ofta bjudna på informationskvällar någon av de första kvällarna på plats då de får veta vilka utflykter som anordnas, vilka restauranger

som finns, hur de tar sig till olika ställen och hur övrig service fungerar på orten. Skillnaden visar sig här genom att det är båtflyktingarna som ska ge information medan turisterna ska få information.

Stora delar av Kanarieöarna är uppbyggda för att passa turisternas behov. Hotell och restauranger byggs, stränder anpassas och utflykter planeras endast för turisterna. Så kallade hotellkomplex är områden utformade enbart för turisterna där all service och förnödenheter de behöver finns nära till hands. Exempel på ett hotellkomplex på Kanarieöarna är Playa de las Americas som är utvecklat just efter turisternas behov och önskemål. På detta sätt exploaterar och styr turismen en plats där de egentligen bara är gäster (Solfaktor:Playa de las Americas, Dielemans 2008:35).

Uppdelningen mellan turister och båtflyktingar blir tydlig i deras logiers placeringar. Efter att båtflyktingarna har intervjuats tas de till inhägnade läger som oftast ligger långt ifrån turistområdena och civilisationen. År 2001 sågs båtflyktingarna ofta på offentliga platser som i parker som Santa Catalina parken i Las Palmas på Gran Canaria. De stora mängderna flyktingar drog stor uppmärksamhet till sig då media rapporterade om dem samtidigt som turister klagade över att se dem där. Efter ett tag krävde lokalbefolkningen och turistnäringsen att de skulle bort och flyktingarna forslades bort från platserna (Solomin 2005:128,130f). Idag är lägren hårt bevakade och flyktingarna är inte längre tillåtna att gå utanför området. Samtidigt får ingen utomstående förutom spanska Röda Korset komma in (Human Rights Watch 2002:2).

SVT rapporterade den 17 december 2008 om illegala migrantarbetare på en av Thailands populära turistorter. Arbetarnas kontakt med turisterna är begränsad och de är inte tillåtna att prata med turisterna (SVT2 2008). Detta kan liknas vid de åtgärder som genomförs för att hålla isär kategorierna turist och båtflykting på Kanarieöarna. Turisternas vistelse och deras positiva intryck av platsen de är gäster på får inte förstöras eller störas av främlingar, var de än befinner sig.

I båtflyktingarnas läger har även brister vad gäller mat och andra förnödenheter rapporterats. Liknande förhållanden har rapporterats på Malta. Röda Korset gjorde i början av 2008 ett reportage om båtflyktingarnas läger på Malta. Här fylls tält och läger med människor som får leva under mycket primitiva förhållanden (Dahlqvist 2008). På Kanarieöarna tillbringar båtflyktingarna högst 40 dagar i lägren i väntan på beslut, i flera fall blir tiden förlängd då de som försöker fly från lägren tvingas stanna ännu längre (Human Rights Watch 2002:14, Europa Parlamentet 2007). På plats på Kanarieöarna ska turisterna trivas så bra som

möjligt och få den service, den mat och de bekvämligheter som de kräver medan båtflyktingen placeras i svåra förhållanden.

5 Skillnadsproduktion som våld

Azar och Rose menar att skapandet och reproduktionen av skillnader innefattar processer som i sin tur inbegriper olika typer av våldshandlingar (Rose 1999:253, Azar 2006:151). På vilka sätt visar sig då våldet i skillnadsproduktionen mellan de två mobila grupperna turist och båtflykting?

Galtung menar att våld är angrepp mot grundläggande mänskliga behov (1996:197). Han visar på fyra olika behov som nedan kopplas till turist och båtflykting. Genom den kontroll, uppdelning och uteslutning som sker i fallet med båtflyktingar och turister syns tydliga angrepp, inte bara mot båtflyktingens behov utan även mot turistens. Här sker ett strukturellt och ett direkt våld där skapandet av skillnad gör att turistens behov ställs mot båtflyktingens i överskridandet av gränsen.

I artikel 1 i FN:s allmänna deklARATION om de mänskliga rättigheterna framgår det att ”alla människor är födda fria och jämlika i rang och rättigheter” (*all human beings are born free and equal in dignity and rights*)” samtidigt visar artikel 2 att dessa rättigheter ska gälla alla oberoende av etnicitet, hudfärg och nationell härkomst. Alla har rätt till liv, frihet och säkerhet samtidigt som ingen ska utsättas för internering eller exil (artikel 3 och 9). I skillnadsproduktionen mellan båtflykting och turist, i förflyttning till och på plats på Kanarieöarna, syns tydligt hur de mänskliga rättigheterna inte innefattar alla.

5.1 Våld mot mänskliga behov

Galtung delar in de mänskliga behoven i fyra kategorier: överlevnad, välbefinnande, identitet - och meningsskapande och frihetsbehov. Våldet som angriper behoven resulterar i dödlighet, misär, utanförskap och förtryck (Galtung 1996:197).

Som visat tidigare använder sig Galtung av fyra maktstrukturer som genomför våldet och skapar skillnader i samhället; kulturen, politiken, ekonomin och militären. På det här sättet

blir alltså skapandet av skillnader våldshandlingar. Detta våld är både strukturellt (indirekt) och personellt (direkt). Det personella våldet definieras av att en konkret aktör skadar en annan person psykiskt eller fysiskt (Galtung 1969:174f). Det indirekta eller strukturella våldet är däremot inbyggt i strukturen och ses därför ofta som stabilitet i samhället (Galtung 1975:61f).

Vid studerandet av de mänskliga behoven i kategorierna turist och båtflykting uppmärksammas hur dessa tillfredställs på olika sätt. Här blir det tydligt att skillnadspolitik innebär både ett strukturellt och ett direkt våld.

Båtflyktingen tar sig inte till Europa utan anledning men för att skaffa sig bättre förutsättningar både för sig själv och för sin familj. Förflyttningen är en strävan efter bättre villkor för att kunna överleva. Även i kategorin turist blir kopplingen till överlevnadsbehovet tydligt då säkerheten och skyddet runt henne är stort både i transporten och på plats. Turisten ska alltid känna sig trygg och hon ska heller inte konfronteras med verkligheten på plats som visat i till exempel uppdelningen mellan turistens och båtflyktingens placeringar på Kanarieöarna. Turisten är på det här sättet nästan överbeskyddad och hennes överlevnad värderas högt. Även turistens välbefinnande är oerhört viktigt. I förflyttningen med flygplan ska turisten trivas och få den service och det bemötande som hon förväntar sig. Samma sak gäller på plats på Kanarieöarna då turisten ska känna sig välkommen samtidigt som hon ska kunna koppla av och göra det som hon vill på sin semester utan att någon eller något stör hennes lugn och förväntningar på semestern.

Till skillnad från turistens resa är båtflyktingens förflyttning ofta väldigt strapatsrik vilket gör välbefinnandet svagt. Samtidigt så har båtflyktingen hopp om att detta ska förändras när han väl är i Europa. På plats på Kanarieöarna placeras båtflyktingen i stängda läger med brist på mat, vatten och sysselsättningar. De dåliga förhållandena gör därför att välbefinnandet även på plats blir nästan obefintligt.

Även identitet och meningsskapandet ser olika ut hos de skilda kategorierna turist och båtflykting. Båtflyktingen anses vara främling fram till dess att hans identitet och hemland fastställts. Utan dessa uppgifter har båtflyktingen inte många rättigheter i Europa dit han kommit för att skapa sig ny mening i livet. Däremot är turistens identitet och medborgarskap registrerat från det att resan bokats. Hon kontrolleras hela vägen både i förflyttningen och på plats vilket resulterar i att hon blir någon med rättigheter. På samma gång skapar turisten mening i samband med sin resa då förflyttningen ger en bild av henne själv även hemma. För européer är resorna ett vanligt samtalsämne och ses som ett sätt att skaffa erfarenhet och därmed ses de ofta som ett måste.

Relationen mellan kontroll och frihet är också en aspekt som skiljer sig åt mellan turisten och båtflyktingen. Kontrollen av turisten hänger samman med hennes frihetsbehov; hon är fri under villkor att hon är kontrollerad och identifierad. Utan identifikation och kontroll skulle turisten inte vara just turist och hennes frihet skulle minska. Båtflyktingen, däremot, använder sin frihet att resa för att skapa sig bättre förutsättningar men vid Europas yttre gräns konfronteras det fria tillståndet då det måste inplaceras i kontrollsystemet. Det är inte förrän själva överskridandet av en gräns sker som våldet syns, som Cresswell uttryckt det; först då framkommer det som hör till och det som inte hör till (1996:10). Med gränsbegreppet menar jag här gräns både som symbol och konkret som i EU:s yttre gräns.

5.2 Våldet tar form i överskridandet av en gräns

Både turisterna och båtflyktingarna överträder en gräns när de köper resan som kommer ta dem till Kanarieöarna. Här tar människan sitt första steg mot att bli resenär och det är även här som turisten och båtflyktingen blir tilldelade sin kategori. Gränsen som båtflyktingen överträder här är den mellan den formella och den informella ekonomin. Båtflyktingen köper sin överfart på fel sätt enligt den plats som de vill till medan turisten däremot köper sin resa på rätt sätt. Redan på resebyrå registreras turistens dokument så som identitet, adress och kontokort. Båtflyktingen och hans 'resebyrå' växlar däremot oftast bara någon information om kommunikationsmöjligheter och betalningen sker, som sagt, informellt.

Även när tiden för avresan är kommen visar det sig att färdmedlet skiljer sig åt mellan de olika kategorierna. Båten är det kommunikationsmedel som båtflyktingen använder sig vid förflyttningen till Europa, därav kategorin 'båt'flykting. Båtarna som resenärerna färdas i är ofta i dåligt skick då de tidigare har använts till annat så som fiske. Flera av båtarna tar under resans gång in vatten och vissa sjunker innan de nått land. Som nämnt tidigare fylls de också vanligast med fler människor än vad de är till för. Dessa faktorer gör så att bekvämligheten och säkerheten på resan är låg vilket också visar att färdmedlet ligger utanför reglerna för vad som är tillåtet att färdas långt i över havet. Ingen kontroll över om kommunikationsmedlet duger för resan utförs alltså. Detta skiljer sig starkt ifrån turistens färdmedel, flygplanet, som genomgår säkerhetskontroller och reparationer flera gånger innan avfärd. Även i flygplanet går personal igenom säkerhetsbeskrivningar för turisten för att säkerheten ska vara så hög som

möjligt. Som nämnts i tidigare avsnitt sker sällan identifikation av döda båtflyktingar till havs vilket gör att familjemedlemmar ofta går hemma i ovisshet och oro över vad som har hänt. Samtidigt är identifikationen av turister som råkat ut för olyckor oerhört viktigt. Här syns tydligt det direkta våld mot båtflyktingen och anhöriga som skapandet av skillnad utgör i uppdelningen mellan båtflyktingar och turister.

Ett annat bevis på det strukturella våld som placerar vissa människor innanför och andra utanför är de kontroller som sker innan flygplanen ska lyfta. Här kontrolleras turistens identitet och dokument och kontrollerna ser olika ut beroende på varifrån resenären kommer. Vart den resande ska och hur bestämmelserna ser ut på avreseplatsen och ankomstplatsen är också faktorer som avgör vilken typ av kontroll resenären ska genomgå. I vissa fall måste turisten genomgå hårdare kontroll än bara passkontroll så som kroppsvisitering och tullkontroll. Kontrollerna försäkrar att ingen eller inget opassande kommer in; ”gränskontroller, visum, pass, stämplars... är strukturellt våld som hindrar okontrollerad kontakt med någon, någon Annan, här inkluderat den väldigt olika Andre (...border control, visas, passports, stamps... is structural violence that impedes unrestrained contact with anybody, any Other, including the very different Other.)”(Galtung 1996:67). På detta sätt sker skapandet av skillnad vilket genomförs politiskt genom bestämmelser så som Schengenavtalet och nationsgränserna.

Kontrollerna skiljer turisten från ‘den andre’ och uppfattas som naturliga för turisten då de sägs ske för hennes egen säkerhets skull. Samtidigt vet turisten att hon i slutändan får komma till Kanarieöarna och därför accepteras våldshandlingarna. Ur ett annat perspektiv måste kontrollerna ses som ett steg i processen att rensa ut de människor som inte hör till vilket även det gör att det anses självklart för att hålla ordningen i samhället; ”Istället för att se det strukturella våldet som just våld uppfattas det som stabilitet i samhället” (Galtung 1975:65).

Båtflyktingen passerar inte gränsen via en flygplats eller gränskontroll och därför genomgår han inte några kontroller på det sätt som turisten gör. Kontrollerandet av förflyttningen och följaktligen våldshandlingen sker istället genom operation HERA. HERA är en strukturell operation som används då någon, som egentligen inte borde, passerar den inom strukturen skapade gränsen mellan Afrika och Europa. Eftersom båtflyktingens förflyttning här stoppas samtidigt som han tvingas tillbaka till sitt hemland utgörs operationer som HERA av direkt våld. Som visat tidigare säljer båtflyktingens familjer ofta allt för att få ihop till hans resa. När båtflyktingen sedan skickas hem igen innebär detta inte bara besvikelse och känslor av hopplöshet hos honom och familjen utan även ytterligare förvärrade

förutsättningar i hemlandet. Operation HERA går här till angrepp mot människors överlevnad och frihetsbehov då deras sökande efter bättre levnadsförutsättningar hindras. Här sker våldshandlingen politiskt och militärt då EU:s länder gemensamt utför operationerna med användning av militär, polis och utrustning kopplade till dessa kategorier.

Ett annat exempel på direkt våld som utlösts för att stoppa överskridandet av gränsen mellan Afrika och Europa är det vid taggtrådmuren till de spanska enklaverna Melilla och Ceuta. År 2005 sköts här flera flyktingar till döds av spanska styrkor samtidigt som spanska regeringen beslutade att höja muren där flera människor fastnat och skadats (Joseph 2006). Både beskjutningarna och taggtrådmuren är ett direkt våld som har resulterat i död och misär i syfte att hålla människor utanför Europas gränser.

5.3 Våldet tar form på Kanarieöarna

På Kanarieöarna placeras båtflyktingen i stängda interneringsläger som drivs av den spanska polisstyrkan och som ofta är överfulla. Förhållanden i lägren är många gånger dåliga med brist på mat och andra förnödenheter vilket resulterar i dålig hygien och fysisk ohälsa. Samtidigt ligger lägren avlägset från staden och offentliga platser och bevakas av vakter. I en rapport av Europa Parlamentet anses förhållandena här likna de i fängelser och människorna i lägren behandlas som fångar. Andra faktorer som gör att lägren liknar fängelser är att båtflyktingarnas inte får ta kontakt med omvärlden i vissa lägren (Europa Parlamentet 2007:4). I en rapport från Human Rights Watch framkommer det att båtflyktingarna inte heller är tillåtna att ta emot besök av vänner eller familjemedlemmar samtidigt som där inte finns telefoner eller andra kommunikationsmöjligheter till deras förfogande. Dessutom finns det ingen aktivitet för de instängda i lägren och sysslolösheten är stor. Enligt Human Rights Watch har även olika grader av då våldshandlingar mellan vakter och flyktingar påträffats i lägren (Human Rights Watch 2007).

Turisten kan, som tidigare nämnt, välja att bo i större hotellområden där även de är avskiljda från offentligheten på Kanarieöarna trots att de kan röra sig relativt fritt. Inom hotellområdena finns personal och den service som turisterna vill ha för att trivas och för att känna sig trygga. Även om turisten inte väljer att bo i större hotellkomplex är säkerheten och servicen runt henne stor.

Denna uppdelning och skillnadspolitik som sker i turistens och båtflyktingens placering på platsen utgörs av både ett strukturellt och ett direkt våld. Ur turistens perspektiv är det strukturella våldet naturligt och vanligt samtidigt som det tycks bidra till stabilitet och säkerhet på platsen. Ur båtflyktingens perspektiv är placeringen i stängda lägren med alla dess brister, hård bevakning och sysslolöshet däremot ett direkt våld mot hans behov av frihet, välbefinnande, överlevnad och identitets- och meningsskapande. Våldshandlingen sker politiskt och militärt då lägren upprättas genom politiska beslut samtidigt som den spanska polisen driver dessa.

6 Slutsats

Ojämn fördelning av tillgångar och resurser, uppdelning, uteslutning, marginalisering, kontroller och övervakning skylls ofta på primordiala skillnader. De individer som utesluts och marginaliseras anses inte kunna anpassa sig efter den ordning som politiken och samhället satt upp. Samtidigt menar flertalet teoretiker att skillnaden produceras och bibehålls genom just politiska beslut och mänsklig interaktion. Här sker skapande av skillnad. Detta perspektiv kallas konstruktivism. Skillnad mellan etniska och kulturellt distinkta grupper existerar således på grund av relationen mellan dem och upprätthålls i samhället genom politiska bestämmelser; skillnadspolitik.

De processer som skapande av skillnad och skillnadspolitik innebär kan med Galtungs definition kategoriseras som våldshandlingar. Detta eftersom skillnadsproduktionen angriper mänskliga behov så som överlevnad, välbefinnande, identitets- och meningsskapande och frihet. Genom att skylla exkludering, uppdelning och marginalisering på individerna själva och genom att utförandena uppfattas som sätt att upprätta stabilitet i samhället motiveras och legitimeras våldet.

Skillnadspolitiken skapar även olika kategorier av mobila grupper; de som har rätt medborgarskap, befinner sig på rätt sida och förflyttar sig inom lagen och de som befinner sig på fel sida och förflyttar sig utanför de lagliga ramarna. Turist och båtflykting är exempel på två mobila grupper som skiljs åt i skillnadspolitiken, både i förflyttning och på plats.

Något som borde studeras ytterligare är hur turismen på Kanarieöarna innebär ett sorts våld mot den lokala befolkningen genom en ständig exploatering av platsen för att anpassa förhållandena efter turisternas behov. Syftet är att öka turismen eftersom den bidrar till den formella ekonomin. Härigenom blir turister inkluderade i skillnadspolitiken.

Båtflyktingar, däremot, befinner sig på fel sida och förflyttar sig på fel sätt, enligt europeiska regelverk. På det här sättet blir båtflyktingar den grupp som inte passar in på Kanarieöarna; de exkluderade och hotfulla. Här visas också hur skillnadspolitiken används i språket bland annat då båtflyktingarna benämns i antal som inte går att hantera medan turisternas antal alltid är en positiv faktor som hela tiden bör ökas. Förutom begreppen

‘båtflykting’ och ‘turist’ är andra språkliga skillnader ‘smugglare’ och ‘resebyrå’, ‘informell’ och ‘formell’ ekonomi, ‘hjälparbetare’ och ‘guide’ och ‘riskanalys’ och ‘behovsanalys’.

Skillnaden mellan turist och båtflykting skapas och upprätthålls med våldshandlingar. Ett direkt våld syns i praktiken när ingen identifikation sker av döda båtflyktingar, när EU militärt tvingar tillbaka båtflyktingar till avreseplatsen och när Spanien stänger in dem i interneringsläger med brist på mat och andra förnödenheter. Här angrips människors hopp om och behov av överlevnad, välbefinnande, identitets- och meningsskapande och frihet i en skillnadspolitik där båtflyktingarna utesluts från platsen. Precis som Azar nämner befinner sig dessa människor på fel sida av lagen med fel identitetsmarkörer och kategori vilket sätter de mänskliga rättigheterna på undantag; EU får ‘rätt’ att bryta mot de mänskliga rättigheterna.

Ett strukturellt våld utövas även mot turister när de kontrolleras i passkontroller och tullkontroller i syfte att rensa ut opassande och hotfulla människor. Detta accepteras då denna kategori av resenärer vet att de kommer att få semester ändå samtidigt som kontrollerna uppfattas som stabilitet i samhället. Just därför blir turisten fri genom att hon är kontrollerad. Eftersom båtflyktingar förflyttar sig på ett okontrollerat sätt, alltså inte via resebyråer, passkontroller och tullkontroller med identitetsdokument, krävs en annan politik för att kontrollera och hantera den kategorin av resenärer. Det är här som det direkta våldet blir tydligt inom strukturen. Överskridandet av en gräns utlöser ett direkt våld i skillnadspolitiken samtidigt som även det accepteras då det är riktat mot ‘dem’, de exkluderade, de som inte passar in vilket är något som skulle kunna studeras ytterligare.

För båtflyktingar är resan till Europa ofta en engångshandling där de satsar allt och där de med företagsamhet och ett stort mod ger sig iväg. Samtidigt förflyttar de sig för att förändra sitt liv och skapa bättre förutsättningar för sig själva och sina familjer. Turister, däremot, förflyttar sig för att koppla av från vardagen hemma vilket de ofta bara lägger överskottet på samtidigt som förflyttningen och planeringen görs så smidig och säker som möjligt. Turisters resor sker även om och om igen till skillnad från båtflyktingars. För att få stanna måste båtflyktingen ljuga om var ifrån han kommer eller ha tillräckliga, av EU bestämda, skäl för att få stanna medan turisten inte behöver ha några skäl alls.

Det finns ingen tidigare forskning kring den gemensamma problematiken med turist och båtflykting på Kanarieöarna. Utifrån mitt intresse för problematiken har jag försökt göra en egen sammanställning med hjälp av material från olika håll. Denna undersökning har genererat ett intressant och rikt material som har fördjupat teorier omkring skillnadspolitik i en politisk aktuell situation.

Trots att det har varit svårt att hitta information angående turismen på Kanarieöarna ur ett annat perspektiv än just turistresor och guider har jag kunnat belysa problemställning och frågeställningar från olika håll. Något som skulle kunna utvecklas ytterligare är just relationen mellan platsen och turismen och exploateringen som detta innebär. Följaktligen skulle även fler exempel, över hur kategorin turist ofta behandlas annorlunda i många fall, inte bara i identifikationen vid Tsunamin utan även när andra konflikter utlöses, kunna studeras ytterligare.

Vid eventuell fortsatt forskning kring skillnadspolitik och fallet med båtflyktingar och turister skulle jag vilja genomföra en etnografisk undersökning med egna observationer och intervjuer. Detta för att kunna analysera hur turister och båtflyktingar delas upp på plats och hur de påverkar interaktionen med varandra. Som en jämförelse skulle det även vara intressant att studera hur turister och båtflyktingar behandlas på andra platser, exempelvis italienska Lampedusa och Malta.

7 Referenser

Litteratur

- Augé, Marc. 1995. *Non Places: introduction to an anthropology of supermodernity*. London: Verso.
- Azar, Michael. 2006. *Den koloniala bumerangen: från shibbolet till körkort i svenskhet*. Eslöv: Östlings Bokförlag Symposion.
- Blom, Thomas., et al. 2008. *Turism och resor: faktabok*. Upplaga 3:1. Malmö: Liber AB.
- Cresswell, Tim. 1996. *In Place/out of place: geography, ideology, and transgression*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Cresswell, Tim. 2006. *On the Move: Mobility in the Modern Western World*. NY: Routledge Taylor and Francis Group.
- Cornell, Stephen & Douglas Hartmann. 2007. *Ethnicity and Race: Making identities in a Changing World*. Second Edition, California: Pine Forge Press.
- Dielemans, Jenny. 2008. *Välkommen till paradiset: reportage om turistindustrin*. Stockholm: Atlas.
- D. Smith, Anthony. 1988. *The Ethnic Origins of Nations*. Oxford: Basil Blackwell.
- Galtung, Johan. 1975. *Är fred möjlig?: studier i fred och imperialism*. Stockholm: Bokförlaget Prisma.
- Galtung, Johan. 1996. *Peace by Peaceful Means: Peace and Conflict, Development and Civilization*. London: SAGE Publications.
- Hylland Eriksen, Thomas. 1993. *Etnicitet och nationalism*. Nora: Bokförlaget Nya Doxa.
- Hylland Eriksen, Thomas. 2000. *Små platser – stora frågor: en introduktion till socialantropologi*. Nora: Bokförlaget Nya Doxa.
- Jupp, Victor. 2006. *The SAGE Dictionary of Social Research Methods*. London: SAGE Publications.
- Kristeva, Julia. 1997. *Främlingar för oss själva*. Danmark: Norhaven Rotation.
- Lindholm Schultz, Helena. 2002. *Krig i vår tid*. Lund: Studentlitteratur.

- Neverdeen Pieterse, Jan. 1996. "Varieties of Ethnic Politics and Ethnicity Discourse." I *Politics of Difference: Ethnic Promises in a World of Power*, utgiven av Edwin N. Wilmsen & Patrick McAllister. Chicago: The University of Chicago Press.
- Nyers, Peter. 2006. *Rethinking Refugees: Beyond States of Emergency*. Ny: Routledge Taylor and Francis Group.
- Paszkiwicz, Piotr & Hanna Faryna-Paszkiwicz. 2006. *Första klass reseguider: Kanarieöarna*. Stockholm: Streiffert Förlag AB.
- Rose, Nikolas. 1999. *Powers of Freedom: Reframing Political Thought*. UK: Cambridge University Press.
- Solomin, Nina. 2005. *Gränsen: En resa bland människor som kallas illegala*. Finland: WS Bookwell.
- Thurén, Torsten. 1997. *Källkritik*. Stockholm: Liber AB.
- Walliman, Nicholas. 2006. *Social Research Methods*. London: SAGE Publications.

Artiklar

- Björklund, Per. *Europas "nya Berlinmur" löser inte problemen*.
<http://www.fria.nu/artikel/8510>. 2007-01-12.
- Dahlqvist, Anna. *De oönskade båtflyktingarna - En skam för Europa* Publicerad i Henry, Röda Korset. Nr 3 2008.
- Eldh, Gunilla. *19 svenskar har identifierats*.
<http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?d=147&a=371985>. 2005-01-29.
- Galtung, Johan. 1969. *Violence, Peace, and Peace Research*. i *Journal of Peace Research*, Vol. 6, No. 3, pp. 167-191. SAGE Publications, Ltd.
- Govan, Fiona. *African migrants die trying to reach Spain*.
<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/spain/2677865/African-migrants-die-trying-to-reach-Spain.html>. 2008-09-04.
- Hannerz, Ulf 1999. "Världsbild, kultursyn, medborgarskap", i *Globalisering. Demokrati-utredningens forskarvolym nr 9*, SOU, 365-383.
- Kihlberg, Marianne:a. *Båtflyktingar till Kanarieöarna ökar*.
<http://www.sr.se/Ekot/artikel.asp?artikel=934329>. 2006-09-08.
- Kihlberg, Marianne:b. *Drömmen om det förlovade Europa*. <http://www.sr.se/cgi-bin/ekot/artikel.asp?Artikel=931691>. 2006-09-05.

Kubosova, Lucia. *EU launches first immigration border patrols.*

<http://euobserver.com/9/22229>. 2006-08-14.

Nyers, Peter. 2003. *Abject Cosmopolitanism: the politics of protection in the anti-deportation movement.* i *Third World Quarterly*, Vol 24, No 6, pp 1069-1093.

Internet

BBC News. *Key Facts: Africa to Europe migration.* (uppdaterad: 2007-07-02)

tillgänglig på: <http://news.bbc.co.uk/2/low/europe/6228236.stm> [Besökt 2008-12-08]

Club Med Sverige 2008. *All Inclusive* tillgänglig på:

<http://www.clubmedsverige.se///index.php?gclid=CP3duYWOgZgCFQ4i3god4IDoDQ> [Besökt 2009-01-09]

Europa. *The Schengen area and cooperation.* (uppdaterad: 2008-04-04) tillgänglig på:

<http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/l33020.htm> [Besökt 2009-01-05]

Frontex:a. *Canary Islands – Hera* (Uppdaterad 2007-09-16) tillgänglig på:

http://www.frontex.europa.eu/examples_of_accomplished_operati/art5.html
[Besökt 2009-01-05]

Frontex:b. *Origin* tillgänglig på: http://www.frontex.europa.eu/origin_and_tasks/origin/

[Besökt 2009-01-05]

Frontex:c. *Tasks* tillgänglig på: http://www.frontex.europa.eu/origin_and_tasks/tasks/

[Besökt 2009-01-05]

Human Rights Watch. *Spain – Migrant Children at Risk in Government Facilities.*

(20070725) <http://www.hrw.org/en/news/2007/07/25/spain-migrant-children-risk-government-facilities> [Besökt 2009-01-05]

Lahlou, Mehdi. *The Phenomenon of Migration in the Mediterranean: The Case of Spain*

(Uppdaterad: 2006-12-04) tillgänglig på:

http://www.cidob.org/en/publications/books/monographs/5th_international_seminar_on_security_and_defence_in_the_mediterranean [Besökt 2008-12-08]

Regeringskansliet:a. *EU:s medlemsländer-kort fakta* (Uppdaterad: 2007-07-16)

<http://www.regeringen.se/sb/d/2829> [Besökt 2009-01-05]

Regeringskansliet:b. *FN:s Allmänna Förklaring.* (Uppdaterad: 2008-09-29) tillgänglig

på:

http://www.manskligarattigheter.gov.se/extra/pod/?module_instance=7 [Besökt 2009-01-05]

Solfaktor. *Playa de las Americas* tillgänglig på:

<http://www.solfaktor.se/tour/gallery/spania/tenerife/playaamericas> [Besökt 2009-01-05]

Tenerife News. *DNA Hope for Immigrants' Families* (Uppdaterad: 2007-12-14)

tillgänglig på:

http://tenerifenews.com/cms/index.php?option=com_content&view=article&id=7372&catid=42:local-news&Itemid=117 [Besökt 2009-01-05]

Tullverket. *Schengen, medlemsländer* tillgänglig på:

<http://www.tullverket.se/sokordao/s/schengenmedlemslander.4.3cc1940611667e5db7f80005818.html> [Besökt 2009-01-05]

Turismutveckling. *Turism* tillgänglig på:

<http://www.turismutveckling.se/turism.htm>
[Besökt 2009-01-05]

UNHCR. *Basic Definitions* tillgänglig på: <http://www.unhcr.org.au/basicdef.shtml>

[Besökt 2009-01-05]

PDF –filer

Europa Parlamentet. *The Conditions in Centres for Third Country National (Detention Camps, Open Centres as well as Transit Centres and Transit Zones) with a Particular Focus on Provisions and Facilities for Persons with Special Needs in the 25 EU Member States.* (Publicerad 2007) tillgänglig på:

http://www.libertysecurity.org/IMG/pdf_eu-ep-detention-centres-report.pdf.
(Besökt 2009-01-01)

Frontex Press Kit, Sea border operations 2007, Volume 2/11, Issue 1.

tillgänglig på:

http://www.infinitoedizioni.it/fileadmin/InfinitoEdizioni/rapporti/2007_sea_border_operations_1_.pdf. (Besökt 2008-12-08)

Human Rights Watch. *Spain – The Other Face of the Canary Islands: Rights Violations Against Migrants and Asylum Seekers.* (Publicerad 2002-02-21) Tillgänglig på:

<http://www.hrw.org/en/node/78548>. (Besökt 2009-01-01)

Joseph, George. *Taggråd och säkerhetstrykor: Ett*

dödligt ”hinder” för EU:s immigrationspolitik (Publicerad Amnesty flyktingkonferens 2006-04-21) tillgänglig på:

<http://dspace.mah.se/dspace/bitstream/2043/6576/1/Microsoft%20Word%20-%20D-UPPSATS%20IMER!.pdf> (Besökt 2008-12-08)

Tourism Studies Institute:a. Assessment of Tourism in Spain in 2005 tillgänglig på:

http://www.iet.tourspain.es/informes/documentacion/FronturFamiliar/Balance%20del%20turismo%20en%20Espana%20en%202005_EN.pdf. (Besökt 2008-12-04)

Tourism Studies Institute:b. Spanish Tourism in Figures 2006 tillgänglig på:

<http://www.iet.tourspain.es/informes/Documentacion/SpanTurFigures2006.pdf>. (Besökt 2008-11-27)

Övriga

Butler, Martin. 2007. *Out of Africa*. <http://www.youtube.com/watch?v=O6DYxxvzKBI>

UK: Journeyman Pictures.

SVT2:Aktuellt. *Slavliknande villkor i turistparadiset*. 2008-12-17.